

Postboks 66 Sentrum, 0101 Oslo
Tel +47 22 20 96 90
horisont@horisont.org
Bankgiro: 6011 05 99628
Org nr: 983 501 656
www.mela.no
www.horisont.org

Stiftelsen
Horisont

Det kongelige kulturdepartement
PB 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.: 13/1010-

Oslo, 8.7.2013

NOU 2013:4 KULTURUTREDNINGEN 2014 – HØRINGSSVAR FRA STIFTELSEN HORISONT/MELA

Vi viser til brev fra Kulturdepartementet av 11.3.2013 med invitasjon til å sende høringsuttalelse til NOU 2013:4 "Kulturutredningen 2014".

Stiftelsen Horisont har lest utredningen med stor interesse; departementet har med dette foretatt en bred gjennomgang av kulturlivet i Norge, samlet og sammenstilt informasjon og kunnskap som i seg selv er et viktig bidrag til kunnskap og refleksjon i kultursektoren.

Utredningen er svært omfattende og går nøye igjennom situasjon og utfordringer innen mange felt. I vår uttalelse er vi først og fremst opptatt av det som er viktigst sett i lys av Stiftelsen Horisonts oppdrag og målsettinger; utfordringer og problemstillinger knyttet til kulturelt mangfold, kulturutveksling med land i Sør, likestilling og deltakelse i kulturlivet, og ikke minst tilgjengelighet til kultur og kunst til de fleste.

Generelle merknader

Slik vi leser utredningen konkluderer utvalget med at Kulturløftet på mange måter har vært vellykket, men at bidraget først og fremst har bestått i en omfattende opprusting av materiell infrastruktur på kulturfeltet – særlig bygninger, samt satsing på opplevelseskultur i form av festivaler o.a. kortvarige arrangement. Kulturløftet har ikke bidratt til å utjevne sosiale forskjeller i deltakelse i kulturlivet. Enkelte felt, som bibliotekfeltet, har opplevd relativ nedgang i offentlig ressursbruk. Det såkalt frie feltet, og rammene for virksomheten til mindre institusjoner og selvstendige kunstnere, har heller ikke blitt styrket nevneverdig. Vi vil gjerne gjøre oppmerksom på at selv om opprustning av store institusjoner er prioritert, har de små institusjoner, særlig de som er drevet av minoriteter selv, behov for lignende opprustning.

Utvalget mener derfor at et nytt Kulturløft må bli et lokalt kulturløft med fokus på bibliotek, fritidsklubber, frivillige organisasjoner, eller det utvalget kaller "den kulturelle

grunnmuren". Utvalget tar også til orde for at ressurser må kanaliseres mer effektivt til kunstproduksjon og formidlingstiltak rettet mot bredere publikumsgrupper.

Stiftelsen Horisont mener utvalgets hovedkonklusjoner er fornuftige og danner et riktig utgangspunkt for å diskutere fremtidens kulturpolitikk. Vi håper å kunne bidra til denne diskusjonen ved å se nærmere på utvalgets drøfting av tema som levekår og ulikhet (kap. 8.4.), kulturelt mangfold (kap. 8.5.) og forslagene som fremmes i kapittel 15. Til slutt vil vi fremme forslag til konkrete tiltak som vi mener vil bidra til et mer inkluderende kulturliv i Norge.

Det vi ikke ser

Stiftelsen Horisonts viktigste bidrag har vært Melafestivalen som har vært gjennomført årlig i Oslo siden 2001 (med unntak av 2003). Melafestivalen har mer enn noe annet demonstrert hvilke behov og ressurser for kulturell utvikling som finnes i dagens befolkning, særlig i hovedstadsområdet. Publikumstallet på Mela har, siden festivalen fant sin endelige form i 2004, ligget på mellom 300 – og 400 000 besøkende og festivalen har hatt et program som har fokusert på uttrykk fra land svært mange norske borgere har sin bakgrunn fra; som Pakistan, India, Somalia og Tyrkia/Kurdistan. Mela har etter vår mening mer enn noe annet enkelttiltak bidratt til å synliggjøre store publikumsgrupper og viktige kulturtradisjoner som ikke har blitt sett av andre aktører i kulturfeltet.

Da initiativet til Mela ble tatt på begynnelsen av 2000-tallet, ble dette møtt med til dels stor motstand, både fra aktører i det såkalte flerkulturelle feltet og fra representanter fra institusjoner i hovedstrømmen. Dette har senere forstummet, men ble en viktig erfaring for oss når det gjelder å forstå blindsonene i det norske kulturfeltet. Det viktigste for oss har imidlertid vært den store interessen for å oppleve og ta del i kunst- og kulturliv, frivillighet o.a. som faktisk finnes blant folk med minoritetsbakgrunn i Norge. Det er en myte at folk i minoritetsmiljøene ikke har interesse for kultur, eller for å delta i frivillig virksomhet. Men vi tror det er et poeng at denne interessen ikke blir kanalisert og i liten grad sett av de institusjonene som forvalter det "offisielle" Kultur Norge, og langt på vei heller ikke i det frivillige feltet.

Et godt eksempel – om enn noe på siden av det avgrensede kulturområdet – er cricket. Det er i dag 54 aktive cricketlag i Oslo, og cricket er i dag den nest største idretten i Oslo, målt i antall lag, og dermed blitt en del av "idretts Norge". Det finnes imidlertid kun to eller tre cricketbaner som er egnet for konkurranse, og svært få treningsbaner. Cricketmiljøet har ikke lyktes med å fremme sine saker når det gjelder fordeling av spillemidler og i planer for framtidige idrettsanlegg. Samtidig er det mange lokale idrettslag i deler av Oslo der cricketinteressen er stor som hevder at "innvandrere" ikke kjenner til norsk frivillighetskultur, ikke er interessert i dugnadsarbeid osv.

I de tamilske miljøene i Oslo har det gjennom årene utviklet seg flere organisasjoner som arbeider med klassiske dansetradisjoner – bharatanatyam – på en måte som er imponerende både i bredde og kvalitet. Mange hundre barn og unge deltar i undervisning på til dels høyt nivå og som drives nesten utelukkende på frivillig basis. Svært få i kulturlivet utenfor de tamilske miljøene har kjennskap til eller vist interesse for dette.

Dans er blitt den uttrykksformen som mobiliserer kanskje flest utøvere – særlig unge – i minoritetsmiljøene. I tillegg til frivillige organisasjoner – ofte med forankring i særskilte tradisjoner som bharatanatyam eller khatak – kan vi finne hundrevis av dansegrupper knyttet til lokale fritidsklubber og aktivitetshus i hele byen. Klubber som X-Ray på Grünerløkka, The Planet på Stovner (nå nedlagt) o.a. har dyrket fram dansetalenter på høyt nivå i årevis. Slik har de bidratt med å bygge et samband mellom det profesjonelle og det mindre profesjonelle dansegrupper.

Vi ser at rekrutteringen til de urbane danseformer følger europeiske trender og fungerer som viktige rekrutteringsarenaer til profesjonelle karrierer innen institusjonell dans. Dette foregår parallelt og side om side med klassiske danseformer, og kan aldri forstås isolert. Derimot er det uttrykk for tendenser til at populærkultur og klassisk forstått dansesektorer brytes sammen. Det er i lys av disse forhold, at begrepet rundt kulturell dannelse må fylles med nytt innhold og ny visjon for fremtidens innbyggere.

I følge Oslo Musikkråd er Bydel Alna den bydelen i Oslo med den minste andelen barn og unge som er elever i kulturskolen. Bydel Alna er en av bydelene i Oslo der innvandrersandelen er høyest (47 %). Samtidig er Bydel Alna den bydelen i Oslo som har høyest deltakelse i Ungdommens Kulturmønstring. Forklaringen på dette er den blomstrende kulturaktiviteten som foregår på fritidsklubbene i denne delen av Oslo.

Det er også gjort kartlegginger av frivillige organisasjoner på steder som Veitvet, Furuset og Søndre Nordstrand som tyder på at frivillig aktivitet blant folk i minoritetsmiljøene generelt er langt høyere enn hva mange tror. Aktiviteten foregår ofte i ganske små organisasjoner gjerne med nasjonalitet som fellesnevner, uten tilknytning til region- eller landsomfattende organisasjoner og liten kontakt, eller interesse fra kulturforvaltningen, tilskuddsordninger osv.

Det kulturtilbudet som i sterkeste grad blir tatt i bruk av personer med minoritetsbakgrunn, er bibliotekene. Mange steder har bibliotekene – i tillegg til sin rolle som formidler av litteratur og andre medier, blitt tatt i bruk som møtesteder og arenaer for læring og kulturell utfoldelse på en måte som burde fått større oppmerksomhet. Det er å undervurdere betydningen av slike prosesser i dannelse av det mangfoldige Norge. Samtidig er bibliotek ett av de områdene som i liten grad har nytt godt av kulturløftet, og mange kommuner prioriterer ikke utvikling av bibliotektilbudet. Vi mener at biblioteket har stort potensiale til å fremme økt deltakelse, læring og kulturell forståelse i mange lokalsamfunn. Mange steder er biblioteket der allerede, men må stadig skrenke inn åpningstider, innkjøp av medier og aktivitetstilbud pga manglende prioritering. Det vil være mulig å vitalisere biblioteket som lokalt kultur- og aktivitetssenter mange steder med relativt enkle midler og begrensede ressurser. Man kan bare bygge på det man allerede har. Kulturdepartementet burde med enkle midler stimulere til lokalt utviklingsarbeid med folkebiblioteket som utgangspunkt.

Med denne svært overflatiske gjennomgangen av eksempler håper vi å ha fått fram at forestillingen om manglende interesse og engasjement i minoritetsmiljøene til dels er basert på manglende kunnskap og kjennskap til hvordan virkeligheten faktisk er. Dette er ikke godt nok dersom man ønsker å utarbeide hensiktsmessige og målrettede tiltak for inkludering på kulturfeltet.

Det dreier seg også om økonomi (jfr. Kap 8.4.)

Aftenposten kunne i juni fortelle om unger på Tøyen i Oslo som måtte oppleve barnefestivalen "Miniøya" ved å kikke inn fra utsiden av gjerdet. For mange som vokser opp i Oslo Øst er det å betale kr 350 for en festivalbillett helt urealistisk.

Det er et paradoks at den omfattende økning i offentlig pengebruk når det gjelder begivenhetskultur ikke fører til økt tilgjengelighet for de som har dårligst råd. Krav til egenbetaling for plass i kulturskolen er også altfor høy de fleste steder til at familiene med dårligst råd kan melde på barna sine. I forbindelse med "Tøyen-forliket" i Oslo kommune blir det bl.a. lagt opp til 700 nye elevplasser i kulturskolen. Vi håper noen vil være opptatt av at dette skal komme barn i hele byen til gode, og ikke bare barn fra familier med god økonomi.

Som det går fram av utredningen kap 8.4. har de aller fleste husholdninger i Norge oppnådd økt kjøpekraft de senere år. Men det er noen som ikke har tatt del i velstandsveksten. Mange av husholdningene med dårligst økonomi i Norge bor i bestemte områder – som Søndre Nordstrand, deler av Groruddalen og Oslo Indre Øst. I enkelte områder i Oslo vokser ett av fem barn opp i familier med inntekt under fattigdomsgrensen.

En stor andel av disse familiene har minoritetsbakgrunn. For oss i Horisont/Mela er det et tankekors at Kulturdepartementet ikke har villet samarbeide med andre departementer og Oslo kommune om områderettede satsinger mot de mest levekårsutsatte områdene i Norge, som satsingene i Groruddalen, Søndre Nordstrand og Oslo Sør generelt. Vi mener videre at utfordringene i forbindelse med fattigdom må søkes løst gjennom universelle virkemidler – f. eks. lavere egenbetaling i Kulturskolen, framfor særordninger som "Fattigdomsmidler" fra BLD, selv om disse ordningene i dag bidrar til aktiviteter som også barn fra familier med dårlig råd kan være med på.

Befolkningsvekst og økende kulturelt mangfold (jfr. Kap 8.5.)

Norges befolkning vokser, særlig i Oslo som nå er den byen i Europa som vokser fortest, med en byvekst vi ikke har sett maken til siden slutten av 1800-tallet. Årsaken til befolkningsveksten vi opplever i dag er i hovedsak innvandring, særlig arbeidsinnvandring fra Øst- og Sør-Europa. I følge SSB har to tredjedeler av nye arbeidsplasser i Norge siden 2004 blitt dekket av arbeidsinnvandrere (DN 5.7.2013). Dessuten ville flere næringer stått betydelig svakere uten tilføyelsen av arbeidskraft som tilbys gjennom innvandring.

Da forrige generasjon arbeidsinnvandrere kom til Norge på 1970-tallet, ble de sett på som fremmedarbeidere som skulle tilbake til hjemlandet etter at jobben var gjort. Sånn ble det ikke, og Norge er et annet og langt mer mangfoldig samfunn i dag enn for bare førti år siden.

Innvandring og befolkningsvekst – særlig i byene, blir diskutert på mange politikkområder; særlig ifht. arbeidsliv, bolig og velferdsytelser. Vi kan ikke se at kulturutredningen har tatt tak i de utfordringer og muligheter som følger av "den nye arbeidsinnvandringen". Det burde f.eks. være naturlig å se nærmere på hvordan ulike EØS-forankrede program for kultursamarbeid og internasjonal kulturutveksling kan

brukes for også å inkludere interesser og behov i minoritetsmiljøer med bakgrunn fra ulike europeiske land. EØS-program, EU-midler o.a. kan bidra positivt på mange måter, men vi mener at måten midlene forvaltes på effektivt hindrer mange virksomheter uten store administrative ressurser fra å engasjere seg.

Kunstproduksjon og formidling

Som arrangør av Mela har vi gjennom årene samarbeidet med flere hundre profesjonelle utøvere med minoritetsbakgrunn bosatt i Norge, og har hatt anledning til å lytte til deres behov og ønsker. Mange av disse er utøvende kunstnere – musikere, skuespillere og dansere, som jobber som frilansere.

Vår erfaring er at rammebetingelsene for disse kunstneres virksomhet ikke har endret seg vesentlig i løpet av 2000 – tallet, til tross for Kulturløftet. Mange – særlig musikere, sier at de får færre oppdrag enn tidligere bl.a. fordi hel-årsbaserte spillesteder som jazzklubber o.a. lagt ned til fordel for mer spektakulære arrangementer og profesjonaliserte kulturhus med strenge krav til å fylle setene. Det finnes ingen management eller lignende som har vist stor interesse for dette segmentet med unntak av enkelte hip-hop artister. Stiftelsen Horisont har diskutert muligheten for å etablere et ikke-kommersielt management i det nye kommende Melahuset som kan utvikle jobbmuligheter for utøvere med minoritetsbakgrunn.

6 forslag til tiltak for økt deltakelse i kulturlivet

- 1) Program for utvikling av bedre kunnskap om kulturaktivitet i minoritetsmiljøer i Norge. Programmet bør være praksisorientert og involvere institusjoner og organisasjoner på kulturfeltet, både i hovedstrømmen og i minoritetsmiljøene
- 2) Styrk kulturskolen. Kulturskolen er et særdeles viktig tilbud til de som har råd til det, men det er for dyrt, kapasiteten er for liten mange steder og det mangler kompetanse for å møte interesser og behov i minoritetsmiljøene
- 3) Etablere program for å utvikle lokale bibliotek som møteplasser, lærings- og kulturarena
- 4) Særlige satsinger i de mest levekårsutsatte områdene. Det er der behovene er størst, og tilbudet dårligst. Kulturdepartementet bør samarbeide med MD, KR, BLD o.a. om områderettede satsinger i de mest levekårsutsatte områdene
- 5) Legge bedre til rette for "lavterskel" utveksling og kultursamarbeid med aktører i kulturlivet i land som "de nye arbeidsinnvandrere" kommer i fra, samt land i Sør slik at Utenriksdepartementets tilskuddsordninger for internasjonalt kultursamarbeid styrkes.
- 6) Etablering av ikke-kommersielt management for kunstnere med minoritetsbakgrunn

- 7) Neste kulturløft kan bidra med å styrke en ny fellesforståelse for at innvandrernes kulturarv også er en del av norsk kulturarv

Stiftelsen Horisont/Mela takker for anledning til høringsuttalelse og stiller oss gjerne til disposisjon dersom Kulturdepartementet ønsker utdyping.

Med vennlig hilsen
for stiftelsen Horisont/Mela

Khalid Salimi
kunstnerisk og daglig leder